1 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
g
ދިވެހިރާއްޖޭ ގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ
ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް
• ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-A/388
• އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: މުޙައްމަދު ޖިޔާދު / މ.ލިޑޯ
• އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް ތައް : ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
• މައްސަލައިގެ ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާއިމެދު ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢު
ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާ
ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރައޫފް އިބްރާހީމް
16 ޖުމާދުލްއާޚިރާ 1448
ނިމުނު ތާރީޚް :
25 ނޮވެންބަރު 2026
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

2 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
06 ޖުމާދުލްއޫލާ 1445
ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:
19 ޑިސެންބަރު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ :
• ނަންބަރު: 1108/Cv-C/2022
• ނިންމި ތަން: ސިވިލް ކޯޓު
• ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާއިމެދު ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
• ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 16 މާރިޗް 2022 • ނިމުނު ތާރީޚް: 19 ޖޫން 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް ތައް
މުޙައްމަދު ޖިޔާދު / މ.ލިޑޯ ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
ޤާނޫނީ ވަކީލް: އަލްއުސްތާޛު މުޙައްމަދު ފައިޞަލް، ފައިޞަލް ޤާނޫނީ ވަކީލް: އަލްއުސްތާޛު މޫސާ އާލިމް،
އެންޑް ކޯ އެލް.އެލް.ޕީ އެސް.އެޗް.ސީ ލޯ އެންޑް ޓެކްސް
މަދަނީ – އެއްބަސްވުމާއިމެދު ހިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ – ގާނޫނު ނަންބަރު 22/20010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ގާނޫނު) ގެ 32 ވަނަ
މާއްދާ – ދަށު ކޯޓަށް މައްސަލަ ތަހްވީލުކުރުން
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

3 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢު ގެ ރައުޔު، މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާ އަދި ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރައޫ ފް
އިބްރާހީމް ތާއީދު ކުރެއެވެ.
މައްސަލައިގެ ތަ އާރަފު
1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1108/Cv-C/2022 ގަޒިއްޔާ (މީގެ ފަހުން "ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން")
ނިންމި ގޮތާމެދު މ. ލިޑޯ، މުޙައްމަދު ޖިޔާދު1)މީގެ ފަހުން "މުޙައްމަދު ޖިޔާދު" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު
ކުރާ ފަރާތް"(ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބަލާފައިވާ ގަޒިއްޔާއެކެވެ. މި ގަޒިއްޔާގެ
އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސް ޕވޓ ލޓޑ2)މީގެ ފަހުން "ހައި-ލައިން
އެންޓަރޕްރައިސަސް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް"(އެވެ.
މައްސަލައިގެ ފަސްފަހަތް
2. މ. ލިޑޯ އެވެ ކިޔާ ގޭގެ 1 އަދި 2 ފަންގިފިލާ ކުއްޔަށް ދިނުމަށް ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމާ މުޙައްމަދު ޖިޔާދު
ހިލާފުވެ ، ކުލީގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުގެ ކުރިން މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އާއި މުޙައްމަދު ޢަބްދު هلا ބައިވެރިވެގެން އެ
ތަން ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްގެ އަތުން އަތުލާފައިވާތީ، އެ ތަނުގެ އަތުގެ ވެރިކަން ހޯދުމަށާއި،
އެކަމުގެ ސަބަބުން ލިބުނު ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގައި ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން
3
ދައުވާ ކުރިއެވެ.
3. މި ދައުވާއަށް މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އިންކާރު ކުރިއެވެ. ދައުވާގެ ރައްދުގައި މުޙައްމަދު ޖިޔާދު ބުނެފައިވަނީ،
މ. ލިޑޯ އެވެ ކިޔާ ގޭގެ 1 އަދި 2 ވަނަ ފަންގިފިލާ ކުއްޔަށް ދިނުމަށް އެއްބަސްވުން އެކުލަވާލާފައިވަނީ
އީސްޓް އިންވެސްޓް ޕވޓ ލޓޑ (މީގެ ފަހުން "އީސްޓް އިންވެސްޓް") އާއި މުޙައްމަދު ޖިޔާދުއާ ދެމެދު
ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް، މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އީސްޓް އިންވެސްޓްއަށް ލިބިފައިވާ ހައްގުތައް ހައި-ލައިން
1 އައި.ޑީ.ކާރޑް ނަންބަރު: A046663
2 ރަޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރު: C-882/2008
3 ސިވިލް ކޯޓަށް ދައުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމުގެ 4 ވަނަ ނުކުތާ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

4 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ބަދަލު ކޮށްފައިވަނީ މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ ރުހުން ނެތިކަމަށާއި އެ ފަދައިން
އަމަލުކުރުމުގެ ބާރު އީސްޓް އިންވެސްޓްއަށް ކުލީގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ލިބިގެން ނުވާކަމަށެވެ. މުޙައްމަދު
ޖިޔާދުއަކީ، އީސްޓް އިންވެސްޓް އާއި ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއާ ދެމެދު ސޮއިކޮށްފައިވާ ޑީޑް އޮފް
އެސައިންމަންޓްގެ ބައިވެރިއެއް ނޫން ކަމުގައިވާތީ، މި އެއްބަސްވުމާ ހަވާލާދީ މުޙައްމަދު ޖިޔާދުއާ ދެކޮޅަށް
4
ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ދައުވާ ކުރުމުގެ ހައިސިއްޔަތު ލިބިގެން ނުވާކަމަށެވެ.
4. މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ ޖަވާބާ ގުޅިގެން ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ބުނެފައިވަނީ، އީސްޓް
އިންވެސްޓްއަށް ލިބިގެންވާ ހައްގުތައް ތިންވަނަ ފަރާތަކަށް ބަދަލުކުރުމަކީ ކުލީގެ އެއްބަސްވުމުގައި
5
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި މަނާ ނުކުރާ ކަމަކަށް ވާތީވެ ، އެކަން ކުރުމަށް ހުރަހެއް ނެތް ކަމަށެވެ.
5. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ ކުލީގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މި ތަން ތިންވަނަ
ފަރާތަކަށް ކުއްޔަށް ދިނުން މަނާ ނުކުރާތީ، އީސްޓް އިންވެސްޓްއިން ހައި- ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް
މި ތަން ކުއްޔަށް ދިނުމުގައި ގާނޫނީ ގޮތުން ގޯހެއް ނެތްކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ހައި-ލައިން
އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް މި ތަން ކުއްޔަށް ހިފައިގެން ބޭނުންކުރުމުގެ ހައްގު އޮތް ކަމަށެވެ. ދެވަނަ ކަމަކަށް
ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، މި ތަނާ ގުޅޭ ހައްގުތައް ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް
ބަދަލުކޮށްފައިވާއިރު އަދި އެ ތަން ބޭނުންކުރުމުގެ ހައިސިއްޔަތު ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް
ލިބިފައިވަނިކޮށް، އެ ތަން ޔުނި-އިންޖިނިއަރިންގ ޕވޓ ލޓޑ (މީގެ ފަހުން "ޔުނި-އިންޖިނިއަރިންގ")
އަށް މުޙައްމަދު ޖިޔާދު ކުއްޔަށް ދީފައިވާތީ، މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އަމަލުކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ ސަބަބުން ހައި-ލައިން
އެންޓަރޕްރައިސަސްގެ މަސްލަހަތަށް އަސަރު ކޮށްފައިވާ ކަމަށެވެ. އެ ސަބަބުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ހައި-
ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ގޮތުގައި ޖުމުލަ `980،000.00)ނުވަލައްކަ
އަށްޑިހަހާސް ރުފިޔާ(މުޙައްމަދު ޖިޔާދު ދައްކަންޖެހޭ ކަމަށް ހުކުމް ކޮށްފައި ވެއެވެ.
4 ސިވިލ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1108/Cv-C/2022 ގަޒިއްޔާގެ 4 ވަނަ ނުކުތާ
5 ސިވިލ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1108/Cv-C/2022 ގަޒިއްޔާގެ 5 ވަނަ ނުކުތާ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

5 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ ތައް
6. މި މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށެވެ؛
6.1. ފަނޑިޔާރުގެ ނިންމުންތައް ނިންމުމުގައި އަމަލުކުރަންވީ ގޮތް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ
ގާނޫނު6ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާއިރު، އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ( )1 ވަނަ ނަންބަރާ
އެއްގޮތަށް ދަށު ކޯޓުން އަމަލު ކޮށްފައި ނެތުން ؛
6.2. ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ގާ ނޫނުގެ އުސޫލެއް ކަމުގައިވާ ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓްގެ އުސޫލު ތަތުބީގުކޮށްފައި
ނެތަ ތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ގާ ނޫނު7ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ޚިލާފަށް
އަމަލުކޮށްފައިވުން ؛
6.3. ދައުވާގައި އެދިފައިވާ ފަރުވާއަށްވުރެ އިތުރު ފަރުވާއެއް ނުވަތަ ބަދަލެއް ނަގައިދިނުމަކީ ޝަރީއަތް
ކުރުމުގެ އުސޫލުތަކާ ހިލާފު ކަމެއް ކަމަށާއި، އެދިފައިވާ ބަދަލު ނުވަތަ ފަރުވާގެ އިތުރުން އެހެން
ފަރުވާއެއް ދިނުމަށް ދަށު ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނު8ގެ 39 ވަނަ މާއްދާއާ
ހިލާފަށް ކަމަށާއި ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމު ން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނު 9ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ
(ށ) އާއި ހިލާފު ވެފައިވުން؛ އަދި
6.4. ދަށު ކޯޓުން ހުކުމް ކުރިއިރު މައްސަލައިގެ ހަގީގަތްތައް ފުރިހަމައަށް ދެނެގަނެވިފައި ނެތުމު ގެ
10
ނަތީޖާއަކީ ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު މައްސަލަ ބެއްލެވުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު ގެ
5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ހިލާފު ވެފައިވުން ކަން، މިއެވެ.
6ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010
7ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010
8ގާނޫނު ނަންބަރު 32/2021
9 ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010
10 ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

6 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ ބަހުސް އަ ދި އެދުނު ގޮތް
7. މުޙައްމަދު ޖިޔާދު ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން ހުލާސާ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ
ކަންކަން ތިރީގައި ބަޔާން ކުރަމެވެ.
11
7.1. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ހުލާސާއަކީ ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނު ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ
1 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފަނޑިޔާރުންގެ ނިންމުންތައް ނިންމުމުގައި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ
ހެއްކާއި ގަރީނާއަށް ރިއާޔަތް ކުރަންވާނެ ކަމަށް ބަޔާން ކޮށްފައިވާއިރު، މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ދަށު
ކޯޓުގައި ހުށަހެޅުނު ހެކިތަކަށް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ރިއާޔަތް ކޮށްފައި ނުވުމެވެ. މުޙައްމަދު ޖިޔާދު
ފާހަގަ ކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން އަލުން ހެކި ވަޒަންކުރުމަށް ދަށު ކޯޓަށް މައްސަލަ
ތަހުވީލު ކުރެވިދާނެކަމަށް ވެސް ދެކޭ ކަމަށެވެ.
7.2. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާ ގައި މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ ބަހުސަކީ ދަށު ކޯޓުގެ މުޅި މައްސަލަ އެ މައްޗަށް
ބިނާވާ އެއް ލިޔުމަކީ ދަށު ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތުން ދައުވާ ފޯމާއެކު ހުށަހަޅާފައިވާ
ޑޮކިއުމަންޓް 3 ގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭ ޑީޑް އޮފް އެސައިންމަންޓް ކަމަށްވާއިރު މި ޑީޑް އޮފް
އެސައިންމަންޓްއަކީ އެކަމުގައި މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ އެއްވެސް ބައިވެރިވުމެއް ހިމެނޭ އެއްބަސްވުމެއް
ނޫންކަމަށެވެ. މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ އެނގުމެއް ނެތި މުޅި ގޯތި އަދި އިމާރާތާ ގުޅޭ ހުރިހާ ހައްގުތަކެއް
އެހެން ފަރާތަކަށް ބަދަލުކުރުމަކީ ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން ކަމަށެވެ. މި ކަންކަމުގެ ތަފްސީލް
ބަޔާންކުރަމުން ބުނެފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިއެއް ގޮތުގައި ނުހިމެނޭ ފަރާތެއްގެ މައްޗަށް
އެއްބަސްވުމެއްގެ ދަށުން ކަންކަން ލާޒިމުކުރުވުމަކީ އެފަރާތްތަކުގެ މެދުގައި ގާ ނޫނީ ގޮތުން ބަނ ދެވޭ
ބަނ ދެވުމެއް ނެތުމުގެ ގާ ނޫނީ އުސޫލު ކަމުގައިވާ ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓް (privity of
contract(ގެ ތެރެއިން ވެސް ކުރެވިދާނެ ކަމެއް ނޫން ކަމަށެވެ.
11 ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

7 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
7.3. އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގައި މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ ބަހުސަކީ، ދައު ވާ ފޯމުގެ އެދޭ ގޮތުގައި
ފައިސާގެ މިންވަރެއް ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސް އިން ބަޔާން ކޮށްފައި ނުވާކަމަށާއި، މި
ހާލަތުގައި ފައިސާގެ މިންވަރެއް ހުކުމުގެ ތެރެއިން ނަގައިދިނުމަކީ ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން ކަމަށެވެ.
ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ފައިސާގެ އަދަދެއް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ފޯމުގެ 6 ވަނަ
ނަންބަރުގައި ކަމަށާއި އެ ނަންބަރުގައި ހޯދުމަށް އެދޭ ފައިސާގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިންވަރަށް
ވުރެ ގިނައިން ސިވިލް ކޯޓުން ބަދަލު ނަގައިދީފައިވާ ކަމަށެވެ. މިއީ އެދިފައިވާ ފަރުވާގެ ބޭރުން
ކޮށްފައިވާ ހުކުމެއް ކަމަށެވެ. ދައުވާއަކާ ގުޅިގެން ހަސްމަކު ހޯދުމަށް އެދިފައިވާ ފަރުވާ ނުވަތަ ބަދަލު
މެނު ވީ ނަގައިދީގެން ނުވާނެކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ގާނޫނު12ގެ 39 ވަނަ މާއްދާގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވައިރު، ސިވިލް ކޯޓުން މި މައްސަލައިގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ މި މާއްދާއާ
ހިލާފަށް ކަމަށެވެ.
7.4. އިސްތިއުނާފީ ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ ގައި މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ ބަހުސަކީ ދަށު ކޯޓުގައި ކުރިއަށްދިޔަ
މައްސަލައިގެ ހަގީގަތް ރަނގަޅަށް ދެނެގަނެފައި ނުވާކަމަށެވެ. މ. ލިޑޯގެ އަތުގެ ވެރިކަން
possession((ނުވަތަ އެތަން ހުރީ ކޮން ފަރާތެއްގެ ބާރުގެ ދަށުގައިކަން ކަށަވަރުކުރުމަކީ
މިމައްސަލައިގެ އެންމެ އަސާސީ މައުލޫމާތު ކަމަށާއި، މިކަން ދަށު ކޯޓުން ދެނެގަނެފައި ނުވުމަކީ
އަދުލު އިންސާފު ލިބުމަށް ހުރަސް އެޅުން ކަމަށެވެ. އަދި މައްސަލައިގެ ހަގީގަތް ހާމަ ކޮށްދިނުމަށް
ޝަފަހީ ހެކިން ހުށަހެޅިއިރު، އެ ހެކިން ޝަރީއަތަށް ހާޒިރު ނުކުރުމަކީ މައްސަލައިގެ ހަގީގަތް
ދެނެގަތުމުގެ ޒިންމާއާ ދަށު ކޯޓުން ހިލާފުވެފައިވާކަން އަންގައިދޭ ކަމެއް ކަމަށެވެ.
8. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ގާ ނޫނީ އުސޫލުތަކާ ހިލާފަށް ކޮށްފައިވާ
ހުކުމެއް ކަމަށްވާތީ އެ ގަޒި އްޔާގެ ހުކުމް ބާޠިލު ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދެއްވުން ނުވަތަ އެ ހުކުމް ކުރުމުގެ
ކުރިން ބަލަންޖެހޭ ކަންކަން ފުރިހަމައަށް ބަލާފައި ނުވާތީ އާއި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ހާޒިރުކޮށްދިނުމަށް
12 ގާނޫނު ނަންބަރު 32/2021
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

8 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
އެދުނު ހެކިވެރިން ހާޒިރު ކޮށްދީފައި ނުވާތީ އާއި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ހުށަހެޅުނު ހެކި ވަޒަންކުރުމުގައި
އަދި ހެއްކަށް ބުރަދަ ން ދިނުމުގައި ދަށު ކޯޓުން ގޯސްތަކެއް ހަދާފައިވާތީ، މި ގަޒިއްޔާގެ ހުކުމް ބާތިލު
ކޮށްދެއްވާ މި މައްސަލަ އަލުން ބެލުމަށް ސިވިލް ކޯޓަށް ތަހުވީލު ކޮށްދެއްވުމަށެވެ.
ހައި - ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސް ގެ ރައްދު އަދި އެދޭ ގޮތް
9. އިސްތިއުނާފުގެ ޖަވާބުގައި ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ފާހަގަ ކޮށްފައިވާ ކަންކަން ހުލާސާ
ގޮތެއްގައި ބަޔާން ކުރަމެވެ.
9.1. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ބުނެފައިވަނީ
އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ މައްސަލައިގައި ސިވިލް ކޯޓުން ރިއާޔަތް ނުކުރި ހެއްކަކީ ނުވަތަ ގޯސްކޮށް
ވަޒަންކުރި ހެއްކަކީ ކޮބައިކަން މުޙައްމަދު ޖިޔާދަށް ބުނެދެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ.
9.2. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ބުނެފައިވަނީ މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އާއި އީސްޓް އިންވެސްޓްއާ
ދެމެދު ސޮއިކޮށްފައިވާ ދެ އެއްބަސްވުން ވަނީ ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް އީސްޓް
އިންވެސްޓްގެ ފަރާތުން އެސައިންކޮށް އީސްޓް އިންވެސްޓްއަށް އެ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަ ށުން
ލިބިދީފައިވާ އެންމެހާ މަންފާތަކާއި ހައްގުތަކާއި އަދި އެ ފަރާތުން އަދާކުރަންޖެހޭ އެންމެހައި ޒިންމާތައް
ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ބަދަލު ކޮށްފައި ކަމަށެވެ. މި އެއްބަސްވުންތަކުގައި ބަޔާންކުރާ
ހައްގުތަކާއި ޒިންމާތަކާއި އިލްތިޒާމުތައް އެސައިންކުރުން މަނާކުރާ އެއްވެސް މާއްދާއެއް ހިމެނިފައި
ނުވާ ތީ، އީސްޓް އިންވެސްޓްއިން މި އެއްބަސްވުންތައް ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް
އެސައިންކުރުމަށް ގާ ނޫނީ ހުރަހެއް ނެތް ކަމަށެވެ.
9.3. އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ބުނެފައިވަނީ އެ
ކުންފުނިން ސިވިލް ކޯޓުގައި އެދިފައިވަނީ މ. ލިޑޯ އެވެ ކިޔާ ގޭގެ 1 އަދި 2 ވަނަ ފަންގިފިލާ
ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްގެ ކިބައިން މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އަތުލާފައިވަނީ، ހައި-ލައިން
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

9 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
އެންޓަރޕްރައިސަސްއާ އެކު އޮތް ކުލީގެ އެއްބަސްވުމާ ހިލާފަށް ކުލީގެ މުއްދަތު ހަމަ ވުމުގެ ކުރިން
ކަމަށްވާތީވެ، އަދި އެކަން ގޭގެ ވެރިފަރާތުން ކޮށްފައިވަނީ މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله އަށް ވާގިވެރިވުމުގެ
ގޮތުން ކަމަށްވާތީވެ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ލިބުނު ގެއްލުމުގެ
ބަދަލު މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އާއި މުޙައްމަދު ޢަބްދުاެلهގ ފަރާތުން ޝަރީއަތް މެދުވެރިކޮށް ހޯދުމަށް
ކަމަށެވެ. ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހިސާބު ކޮށްފައިވަނީ މަހު ކުލީގެ ގޮތުގައި އެތަނުގައި ތިބި ޔުނި
އިންޖިނިއަރިންގ ގެ އަތުން މުޙައްމަދު ޢަބްދު اله ކުލީގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ `20،000.00
(ވިހިހާސް ރުފިޔާ) އަށް ރިއާޔަތްކުރުމަށް ފަހު ކަމަށެވެ. އަދި ދަށު ކޯޓުގެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް
ނިމެންދެން ހިނގާ ކޮންމެ މަހަކަށް ލިބޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދި ނުމަށް ވެސް ހައި-ލައިން
އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން އެދިފައިވާނެ ކަމަށެވެ.
9.4. އިސްތިއުނާފީ ހަތަރުވަނަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ބުނެފައިވަނީ
ތަނުގެ އަތުގެ ވެރިކަން އޮތީ މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ އަތުގައިކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ޝަރީއަތް ނިމުނުގޮތުގެ
ޕެރެގްރާފް 9 ގެ (ނ) ގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ސިވިލް ކޯޓުން ގޯސްކޮށް
ކޮށްފައިވާކަމެއް މުޙައްމަދު ޖިޔާދުއަށް މިނުކުތާގައި ބުނެދެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ.
.10ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން އެދިފައިވަނީ ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ތާއީ ދު ކޮށްދެއްވައި، އެ ހުކުމަށް
ބަދަލު ގެންނާނެ ތަނެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދެއްވުމަށެވެ.
ޝަރީއަ ތަށް ފާހަގަ ކުރެވުނު ކަން ކަން
.11މި މައްސަލައިގެ ފަސްފަހަތް ބަޔާންކުރެވިފައިވާއިރު، މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ހައި-ލައިން
އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދައުވާއަކީ ހަމައެކަނި މުޙައްމަދު ޖިޔާދުއާ ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅި
ދައުވާއެއް ނޫންކަން އެނގެއެވެ. ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސް އިން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދައުވާއަކީ
މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އަދި މުޙައްމަދު ޢަބްދުاާلهއ ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅި ދައުވާއެކެވެ. ސިވިލް ކޯޓުގައި މި ދައުވާ
ހުށަހެޅުމުން، މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ އޭނާއަކީ މި ހުސޫމާތުގެ ބައިވެރިއެއް ނޫންކަމަށާއި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

10 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
އޭނާއާ ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއާ ދެމެދު އެއްވެސް އެއްބަސްވުމެއް ނެތްއިރު އޭނާގެ މައްޗަށް މި
ދައުވާ ކުރެވިގެން ނުވާނެ ކަމަށެވެ. ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ ދައުވާ ރައްދުވާ ފަރާތްތަކުގެ ތެރޭގައި
اله 13
ހިމެނޭ މުޙައްމަދު ޢަބްދު އެ ދައުވާއިން އުނިކުރާށެވެ.
.12އެ ނިންމުން ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައި ވެއެވެ.
އެ އިސްތިއުނާފީ މައްސަލައާ ގުޅިގެން މި ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު ދައުވާއަކީ
މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله މައްޗަށް ކުރެވޭނެ ދައުވާއެއް ނޫންކަމަށް ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުން ބާތިލުކޮށް، މުޙައްމަދު
ޢަބްދުاެلهގ މައްޗަށް މި ދައުވާ ކުރެވޭނެކަމާ މެދު އުފެއްދި ސުވާލުގެ ޖަވާބު ލިބޭ ނީ މައްސަލައިގެ މައުލޫއުގައި
14
ބަހުސް ކޮށްގެން ކަމަށެވެ.
.13ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސް ވ. މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ގަޒިއްޔާ15ގެ ނިންމުމުގެ
ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދަނީ މި މައްސަލައިގެ މައުލޫއުގައި ކުރެވޭ ބަހުސްގައި ދައުވާ ރައްދުވާ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައި
މުޙައްމަދު ޢަބްދު اله ވެސް ހިމެނިގެން ދިއުމެވެ. މި މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވަނީ ދައުވާ
ރައްދުވާ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައި މުޙައްމަދު ޖިޔާދު އެކަނި ހިމަނައިގެންނެވެ. ނަމަވެސް، ދައުވާ ރައްދުވާ މީހެއްގެ
ގޮތުގައި މުޙައްމަދު ޢަބްދު اله ހިމަނައިގެން މައްސަލައިގެ މައުލޫއާ މެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭކަމަށް
ހައިކޯޓުގެ އިސްވެ ދެންނެވުނު ގަޒިއްޔާއިން ކަނޑައަޅައިފައިވާތީ، މި މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޖިޔާދު
ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ދެވޭ ޖަވާބަކަށް ވާންވާނީ ހައިކޯޓުގެ އެ ނިންމުމާ ވެސް ފުށުނާރާ
ގޮތަކަށް އަދި އެ މައްސަލައިގައި ދައުވާ ރައްދުވާ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައި މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ހިމަނައިގެން
މައްސަލައިގެ މައުލޫއާ މެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ހާލަތައް ރިއާޔަތް ކޮށެވެ. މި މައްސަލައިގައި
ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް މި ވަގުތު ގޮތެއް ކަނޑައަޅައިފިނަމަ ނިކުންނަ ގާނޫނީ ނަތީޖާ
އޮޅުން ބޮޑުވެ ދެ މައްސަލައިގައި ނިކުންނަ ނަތީޖާއަކީ ގާނޫނީ ގޮތުން ހަމަޖެހޭ ނަތީޖާއަކަށް ނުވުމުގެ
13 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު /2022/07IN1/B144-ކޯޓުގެ އިހްތިސާސްއާމެދު ނިންމި ގޮތް
14ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު /414A-HC2022/ގަޒިއްޔާގެ ނިންމުން
15އބމ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

11 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
ފުރުސަތު އޮތަތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމުގެ އަލީގައި މި މައްސަލަ
ސިވިލް ކޯޓަށް ތަހުވީލުކޮށް ބަލަންޖެހޭކަމަށް އަހުރެން ދެކެމެވެ.
.14މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-A/414 އަދި 2023/HC-A/68 ގަޒިއްޔާތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވަނީ،
ދަޢުވާގައި ކޯސް އޮފް އެކްޝަން ދެ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ވެސް ބުނެދެވިފައިވާކަމަށް ބުރަވެވޭތީ، މުޙައްމަދު
ޢަބްދުاله ދަޢުވާއިން ބޭރުކުރުމަކީ ރަނގަޅު ނިންމުމެއް ނޫންކަމާއި، އޭނާގެ މައްޗަށް ދަޢުވާ ރައްދުކުރެވިދާނެތޯ
ބެލޭނީ މައުލޫއީ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން ކަމެވެ. އެ ނިންމުމުގެ ސީދާ ނަތީޖާއަކީ ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު
ދައުވާގައި ކަނޑައަޅަންޖެހޭ މައިގަނޑު ސުވާލު، އެއީ މުޙައްމަދު ޢަބްދު اެلهގ މައްޗަށް ދައުވާ ރައްދުކުރެވޭތޯ
އާއި، ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ލިބުނުކަމަށް ބުނާ ގެއްލުމަށް ޒިންމާވަނީ މުޙައްމަދު ޖިޔާދުތޯ،
މުޙައްމަދު ޢަބްދު اޯلهތ، ނުވަތަ ދެ ފަރާތް އެކުގައިތޯ، އަދި ކޮން މިންވަރަކަށްތޯ، މި ސުވާލު، ދައުވާ
ރައްދުވާ ދެ ފަރާތް ހިމެނިގެން ދަށު ކޯޓުން އަދި ބަލާފައި ނުވުމެވެ. މިއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ
ގާނޫނު16ގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބުނާ، ދަށު ކޯޓުގައި ނުބެލި ހުރި ކަންތައްތަކެއް ހުރި ޙާލަތެކެވެ.
15. މި ކޯޓުގައި 13 އެޕްރީލް 2025 ދުވަހު ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި، އިޖުރާއީ އިސްތިއުނާފުތަކުގެ ނަތީޖާ މި
ގަޒިއްޔާއަށް ކުރާނެ އަސަރާމެދު ދެފަރާތާ ސުވާލުކުރެވުނެވެ. މުޙައްމަދު ޖިޔާދުގެ ގާނޫނީ ވަކީލު ބުނެފައިވަނީ،
މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ދަޢުވާގައި ހިމަނަން ކަނޑައެޅިއްޖެ ނަމަ ދަށު ކޯޓުގައި މައުލޫއީ ގޮތުން އަލުން މި
މައްސަލަ ބަލަންޖެހޭނެ ކަމަށާއި، އެ ހާލަތުގައި މި އިސްތިއުނާފު މި ކޯޓުގައި ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެކަމަށް
17
ނުދެކޭ ކަމަށެވެ. ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްގެ ގާނޫނީ ވަކީލު ބުނެފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމަށް
ތާއީދު ކޮށްދިނުމަށް އެދޭ ކަމަށާއި، މުޙައްމަދު ޢަބްދުاله ދައުވާގައި ހިމަނަން ކަނޑައެޅިއްޖެ ނަމަ ދަށު
ކޯޓުން ކަނޑައެޅި އަދަދު ދެ ފަރާތުގެ މެދުގައި ބައިކުރެވިދާނެ ކަމަށާއި، އެ އަދަދަށް ބަދަލެއް އަންނާނެކަމަށް
18
ނުދެކޭ ކަމަށެވެ.
16 ގާނޫނު ނަންބަރު 22/2010
17 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު /388A-HC2023/ގަޒިއްޔާގެ 13 އެޕްރީލް 2025 ގެ އަޑުއެހުމުގެ މަހުލަރު ބަޔާން
18
އބމ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

12 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
.16ހައިކޯޓުން މައްސަލަ ބަލާނީ ދަށު ކޯޓުގައި ހުށަހެޅި ހެކިތަކާއި ދިފާއުތަކަކީ އަސާސްކަމުގައި ބަލައިގެން
ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ގާނޫނު19ގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެ
މާއްދާގެ (ނ) ގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭ މައްސަލަ ދަށު ކޯޓުގައި ބެލިއިރު ނުބެލި ހުރި ކަންތައްތަކެއް
ހުރިކަން ފާހަގަކުރެވިގެން، އެ މައްސަލަ އަލުން ބެލުމުގެ މަސްލަހަތު ބޮޑުކަމަށް ފެނިއްޖެނަމަ، އެ މައްސަލަ
ބަލަންޖެހޭ ގާނޫ ނީ އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅުމަށްފަހު، އެ މައްސަލަ އަލުން ބަލަން ދަށު ކޯޓަށް ފޮނުވިދާނެކަމަށް
20
ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.
.17މި އުސޫލު ސުޕްރީމް ކޯޓުން ތަފްސީ ލު ކޮށްދީފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްމާޢީލް ޝުޖާޢު
21
ވ. ޔޫސުފް ރިޟާ ގަޒިއްޔާގައެވެ. އެ ގަޒިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު ޑރ. އަޒްމިރާލްދާ ޒާހިރު
ކަނޑައަޅުއްވާފައިވަނީ، "ކޯޓުތަކުގެ ގާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ ސަރީހަ ނައްސުން ދަށު ކޯޓުން ނުބެލި
ހުރި ކަންތައްތަކެއް ހުރިކަން ފާހަގަކުރެވިގެން، އެ މައްސަލައެއް އަލުން ބެލުމުގެ މަސްލަހަތު ބޮޑުކަމަށް
"
ފެނިއްޖެނަމަ، އެފަދަ މައްސަލައެއް ދަށު ކޯޓުން އަލުން ބަލަން ފޮނުވާލުމުގެ ބާރު ހައިކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
މިހެންނެވެ. މި އުސޫލުން އެނގެނީ، ތަހުވީލުކުރުމުގެ ބާރު ބޭނުންކުރަންޖެހެނީ ދެ ކަމެއް ފުރިހަމަވުމުން
ކަމެވެ. އެއީ، ދަށު ކޯޓުން ނުބެލި ހުރި ކަންތައްތަކެއް ހުރުމާއި، އެ ކަންކަން ދަށު ކޯޓުން އަލުން ބެލުމުގެ
މަސްލަހަތު ބޮޑުވުމެވެ. އަދި، ތަހު ވީލުކުރާއިރު ހައިކޯޓުން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، އެ މައްސަލަ ބަލަންޖެހޭ
ގާނޫނީ އުސޫލުތައް ކަނޑައަޅައިދިނުމެވެ. ދަށު ކޯޓުން އަލުން ބަލަން ފޮނުވާ ކަންކަމާމެދު ހައިކޯޓުން ކުރިން
ގޮތް ކަނޑައެޅުމެއް ނޫނެވެ.
.18އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާއި ހަތަރުވަނަ ނުކުތާގައި ބުނާ، ހެކި ވަޒަންކުރުމުގައި ދަށު ކޯޓަށް
ހެދިފައިވާކަމަށް ބުނާ ގޯހާއި، ތަނުގެ އަތުގެ ވެރިކަން)possession)ކަށަވަރު ނުކުރުމާއި، ހެކިން
19ގާނޫނު ނަންބަރު 22/2010
20 ގާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ). ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އާމިނަތު
ސަޢީދު ވ . ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން (،)48SC [2024]) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު /98A-SC2022/ޤަޟިއްޔާ(
21ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު /44A-SC2020/ގަޒިއްޔާ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

13 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
ހާޒިރުނުކުރުމުގެ ސުވާލުތަކަކީ، މުޙައްމަދު ޢަބްދު اله ހިމެނިގެން ހެކި އަލުން ހުށަހެޅި ވަޒަންކުރެވޭ ހާލަތުގައި،
އެ ހެކިތަކުގެ މައްޗަށް ދަށު ކޯޓުން އަލުން ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ސުވާލުތަކެކެވެ. ދަށު ކޯޓުގެ ހުކުމް
ބާތިލުވުމުން، އެ ހުކުމުގައި ހެކި ވަޒަންކޮށްފައިވާ ގޮތް ރަނގަޅުތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ކަނޑައެޅުމުގެ އަ މަލީ
ބޭނުމެއް ނެތެވެ.
.19ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޙުސައިން ޝަރީފް ވ. ބްލޫ ލެގޫން އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
22
އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓޫރިޒަމް (ދިވެހި ދައުލަތް) ގަޒި އްޔާގައި ފަނޑިޔާރު ޑރ. އަޒްމިރާލްދާ ޒާހިރުގެ
ރައުޔުގައި (ފަނޑިޔާރު މަޙާޒު ޢަލީ ޒާހިރު ތާއީދުކުރައްވާފައި) ކަނޑައަޅުއްވާފައިވަނީ، "ޝަރީޢަތުގެ ޢާންމު
އުސޫލަކީ ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ހެއްކަކުން އެކަމެއް ސާބިތުވާކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ކަނޑައެޅުމެވެ.
އަދި ޝަރީއަތަށް ހުށަހެޅޭ ވަކި ހެއްކެއް އެއީ ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގެ ބޭނުމަށްޓަކައި ބޭނުންތެރި ހެއްކެއް
ނޫންކަމަށް މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރަށް ފެނިއްޖެ ހިނދެއްގައި، އެ ހެއްކެއް ބަލައިނުގަތުމުގެ ނުވަތަ
" 23
ހާޒިރުނުކުރަން ނިންމި ސަބަބު ބަޔާންކުރުމާއެކު މައްސަލައިގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމެވެ. މިހެންނެވެ.
އެހެންކަމުން، މައްސަލަ އަލުން ބަލާއިރު، ހަސްމަކު ހުށަހަޅާ ހެކިވެރިއަކު ހާޒިރުނުކުރަން ދަށު ކޯޓުން
ނިންމާނަމަ، އެ ނިންމުމުގެ ސަބަބު ބަޔާންކުރަންވާނެއެވެ.
.20އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގައި އުފައްދާފައިވާ ސުވާލަކީ، އީސްޓް އިންވެސްޓް އާއި މުޙައްމަދު ޖިޔާދާ
ދެމެދު ވެވުނު އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަށުން ލިބިދޭ ހައްގުތަކާއި އިލްތިޒާމުތައް، ޑީޑް އޮފް އެސައިންމަންޓެއްގެ
ދަށުން ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ނަގުލުކުރެވިދާނެތޯ އާއި އެ ޑީޑްގެ ބައިވެރިއަކަށް ނުވާ މުޙައްމަދު
ޖިޔާދުގެ މައްޗަށް އެ ޑީޑްގެ ދަށުން ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ދައުވާކުރެވިދާނެތޯ، މި ސުވާލެވެ.
މިއީ، މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-A/414 އަދި 2023/HC-A/68 ގަޒިއްޔާތަކުގައި، "މައުޟޫއީ
"
ދަޢުވާގެ ތެރެއިން ކުރެވޭ ގާ ނޫނީ ބަހުސްގެ ތެރެއިން މެނުވީ ގޮތެއް ކަނޑަނޭޅޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ
22ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު /29A-SC2018/ގަޒިއްޔާ
23 ޙުސައިން ޝަރީފް ވ . ބްލޫ ލެގޫން އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަދި އިތުރު ފަރާތްތަކެއް (،)37SC [2022]) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް
ކޯޓުގެ ނަންބަރު /29/2018A-SCޤަޟިއްޔާ(، 23 ޖޫން 117 ،2022 ވަނަ ޕެރެގްރާފް
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

14 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
24 اله
ސުވާލެވެ. އެ ސުވާލަށް މި ކޯޓުން މިހާރު ޖަވާބު ދީފިނަމަ، މުޙައްމަދު ޢަބްދު ބައިވެރިނުވާ މައު ލޫއީ
ބަހުސެއްގެ މައްޗަށް، އޭނާގެ ހައްގުތަކާއި ޒިންމާތަކާ ސީދާ ގުޅޭ ގާ ނޫނީ ސުވާލަކަށް ގޮތް ކަނޑައެޅުނީއެވެ.
އަދި، އެ ސުވާލާމެދު ދަށު ކޯޓުން ކަނޑައަޅާ ގޮތް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ފުރުސަ ތު ދެފަރާތަށް ގެއްލުނީއެވެ.
އެހެންކަމުން، މި ނުކުތާއާ މެދު ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް ދަށު ކޯޓަށް ދޫކުރަން ފެނެއެވެ.
.21އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގައި ބުނާ، ދައުވާގައި އެދިފައިވާ ފަރުވާއަށްވުރެ އިތުރަށް ދަށު ކޯޓުން ފަރުވާ
ނަގައިދީފައިވޭތޯ، މި ސުވާލަށް ބަލާއިރު، ދައުވާ ފޯމުގައި ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއިން އެދިފައިވަނީ،
ދަޢުވާ ހުށަހެޅިއިރު ނުލިބިވާކަމަށް ބުނާ އަދަދާއި، ޝަރީއަތް ނިމެންދެން ހިނގާ ކޮންމެ މަހަކަށް
`20,000.00 (ވިހި ހާސް ރުފިޔާ) ގެ މަގުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު، ދައުވާ ރައްދުވާ ދެ ފަރާތުގެ ކިބައިން
25
ނަގައިދިނުމަށެވެ. އެދިފައިވާ ފަރުވާގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި ދަށު ކޯޓުގެ ހުކުމް ހިމެނޭތޯ ކަނޑައެޅުމަކީ،
ޒިންމާ އޮތީ ކޮން ފަރާތެއްގެ މައްޗަށް، ކޮން މިންވަރަކަށްކަން ކަނޑައެޅުމަށްފަހު ދެން އަންނަ ސުވާލެކެވެ.
އެ ސުވާލު ދަށު ކޯޓުގައި އަލުން ބެލެވެން އޮތްއިރު، މި ކޯޓުން މިހާރު އެކަމާމެދު ގޮތް ކަނޑައެޅުން ރަނގަޅު
ކަމަށް ނުދެކެމެވެ. ނަމަ ވެސް، ދަށު ކޯޓުން އަލުން މައްސަލަ ބަލާއިރު، ނަގައިދޭ ފަރުވާ، ދައުވާ ފޯމުގައި
26
އެދިފައިވާ ފަރުވާގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި ހިފެހެއްޓުމަކީ ދަށު ކޯޓުގެ މައްޗަށް އޮތް ލާޒިމުކަމެކެވެ.
27
.22ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކަށްޓަކައި، ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ބާތި ލުކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ގާ ނޫނު ގެ
32 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން، އަންނަނިވި ގާނޫނީ އުސޫލުތަކުގެ މަތިން މައްސަލަ އަލުން ބެލުމަށް
ސިވިލް ކޯޓަށް ތަހުވީލުކުރުމަށް ފެނެއެވެ ؛
24 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު /414A-HC2022/އަދި /68A-HC2023/ޤަޟިއްޔާ، 24 އަދި 25 ވަނަ ޕެރެގްރާފް
25 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1108/Cv-C/2022 ގަޒިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 10 ވަނަ ނުކުތާ
26 ގާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 39 ވަނަ މާއްދާ
27 ގާނޫނު ނަންބަރު 22/2010
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

15 ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް 2023/HC-A/388
.22.1މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-A/414 އަދި ނަންބަރު 2023/HC-A/68 ގަޒިއްޔާތަކުގައި
ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، މުޙައްމަދު ޖިޔާދާއި މުޙައްމަދު ޢަބްދު اله، ދައުވާ ރައްދުވާ ދެ ފަރާތުގެ
ގޮތުގައި ހިމަނައިގެން، މައުލޫއީ ދައުވާ އަލުން ބެލުން؛
.22.2އީސްޓް އިންވެސްޓް އާއި މުޙައްމަދު ޖިޔާދާ ދެމެދުގެ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަށުން ލިބިދޭ ހައްގުތަކާއި
އިލްތިޒާމުތައް ހައި-ލައިން އެންޓަރޕްރައިސަސްއަށް ނަ ގުލުވެފައިވޭތޯ އާއި، މުޙައްމަދު ޢަބްދު اެلهގ
މައްޗަށް ދައުވާ ރައްދުކުރެވޭތޯ އާއި، ދައުވާ ރައްދުވާ ދެ ފަރާތުންކުރެ ކޮން ފަރާތެއްގެ މައްޗަށް،
ކޮން މިންވަރަކަށް ޒިންމާ އޮތްތޯ، ދެ ފަރާތުގެ ދިފާއާއި ހެކި އަޑުއެހުމަށްފަހު، މައުލޫއީ ދައު ވާގެ
ތެރެއިން ގޮތެއް ކަނޑައެޅުން ؛
.22.3ހަސްމަކު ހުށަހަޅާ ހެކިވެރިއަކު ހާޒިރުނުކުރަން ނިންމާނަމަ، އެ ސަބަބު ބަޔާންކުރުން ؛
.22.4ނަގައިދޭ ފަރުވާ، ދައުވާ ފޯމުގައި އެދިފައިވާ ފަރުވާގެ ތަރަހައިގެ ތެރޭގައި ހިފެހެއްޓުން، މިއެވެ.
ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާގެ ރައުޔު
.23މިމައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢުގެ ރައުޔަށް އަހުރެން ތާއީދު ކުރަމެވެ.
ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރަ އޫ ފު އިބްރާ ހީ މްގެ ރައުޔު
.24މިމައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އިސްމާޢީލް ޝަފީޢުގެ ރައުޔަށް އަހުރެން ތާއީދު ކުރަމެވެ.
އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން
.25މި ގަޒިއްޔާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ހުކުމް ކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ގަޒިއްޔާ
އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ހައްގު މައްސަލައިގެ ހަސްމުންނަށް ލިބިގެން ވެއެވެ. އެގޮތުން
އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން މި ގަޒިއްޔާގައި ހުކުމް ކުރާ ތާރީހުން
ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހެވެ.28 އަދި، އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީއަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓު
ހަސްމުންނަށް ހަ ވާލު ކޮށްފައި ނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނެ ތާރީހަކީ ޝަރީއަ ތް
28 . ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް، އާބުރުޒު ހިނގުން ، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

ތިމާވެއްޓެ ކަންތައް ކަންކަމުގައި ބަލައިގަނެ ގެންދާ ގޮތަށް.[29] ކަނޑައަޅާ ކަންތައް ތިމާވެއްޓެ ކުރިއަށް ދާ ގޮތަށް ކަންކަން ކުރަން ބާރުއަޅަމުން.[30]

ލަންފަ

ފާސްކުރާ ތިމާގެ ފާނާގަތުމުން ތާރީޚުގައި ކަނޑައަޅާ ގޮތަށް 1108/Cv-C/2022 ގަޑިއިން ލަންފަ ދީފައި ހުންނަ، ލ. ގަޑިއިރާއި ކަންތައް ކުރަން ބާރުއަޅާ ތާރީޚުގައި ކަންތައް ކުރަން ފެށުމުން ދުވަސްތަކާ، ގާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ތިމާވެއްޓެ ކުރިއަށްގެންދާ ގާނޫނު) ގެ 46 ވަނަ ދަށްދާ (ސ) ގެ ދަށުން ތިމާގެ ކަންތައް ކުރިއަށްގެންދާ ގޮތަށް ލަންފަ ދީފައި ހުންނަ ދުވަސްތަކާ، ތާރީޚުގައި ތިމާ ގެ ކަންތައް ކުރިއަށްގެންދާ ގޮތަށް

ތ. ގަޑިއިރާ ދުވަސް ލަންފަ ދީފައި

ވަނަ ދަށްދާ ގާނޫނު ގެ ދަށުން ތިމާ ގެ ކަންތައް ކުރިއަށްގެންދާ ގޮތަށް

ވަނަ ދަށްދާ ގާނޫނު ގެ ދަށުން ތިމާ ގެ ކަންތައް ކުރިއަށްގެންދާ ގޮތަށް

(ތިމާ)

[29] . ގާނޫނު ނަންބަރ 32/2021 (ކުޑަކުދިންގެ ތަހުގީގުގެ ގާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ ދަށްދާ (ސ)

[30] . ގާނޫނު ނަންބަރ 32/2021 (ކުޑަކުދިންގެ ތަހުގީގުގެ ގާނޫނު) ގެ 284 ވަނަ ދަށްދާ (ސ)